

Wyrok z dnia 22 czerwca 1994 r.
II URN 19/94

Czteroletni okres, z którego wynagrodzenie stanowi podstawę wymiaru emerytury (art. 7 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw - (Dz. U. Nr 104, poz. 405 ze zm.) przypadać może na okres ostatnich 13 lat kalendarzowych przed zgłoszeniem wniosku o wypłatę świadczenia, jeżeli mimo ustalenia prawa do emerytury uprawniony nie pobierał świadczenia, pozostając w zatrudnieniu.

Przewodniczący SSN: Stefania Szymańska, Sędziowie SN: Teresa Romer, Maria Tyszel (sprawozdawca),

Sąd Najwyższy, przy udziale prokuratora Iwony Kaszczyszyn, po rozpoznaniu w dniu 22 czerwca 1994 r. sprawy z wniosku Zygmunta P. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. o wysokość emerytury na skutek rewizji nadzwyczajnej Ministra Sprawiedliwości [...] od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach z dnia 9 września 1993 r. [...],

u c h y l i ł zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. z dnia 24 maja 1993 r. [...] i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania organowi rentowemu.

U z a s a d n i e

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. decyzją z dnia 5 października 1992 r. przyznał Zygmunutowi P., urodzonemu 5 czerwca 1932 r., emeryturę od dnia 6 czerwca 1992 r., zawieszając jej wypłatę wobec dalszego pozostawania wnioskodawcy w zatrudnieniu w pełnym wymiarze czasu pracy. Za podstawę wymiaru emerytury organ rentowy przyjął zarobek wnioskodawcy z lat 1986, 1987 i 1988, to jest z kolejnych 3 lat kalendarzowych przypadających przed zgłoszeniem wniosku. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 220,93%.

W dniu 11 maja 1993 r. wnioskodawca zgłosił wniosek o przyjęcie za podstawę wymiaru emerytury zarobków z lat 1990, 1991 i 1992 r. załączając zaświadczenie o zatrudnieniu od 1 czerwca 1985 r. do 3 stycznia 1993 r.

Decyzją z dnia 24 maja 1993 r. organ rentowy odmówił wnioskodawcy przyjęcia za podstawę wymiaru emerytury wynagrodzenia uzyskanego w wskaza-

nym okresie, ponieważ nie są to lata z ostatniego 12-letniego przypadającego przed zgłoszeniem wniosku o przyznanie emerytury z dnia 8 września 1992 r.

W odwołaniu, wniesionym do Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpie-

czeń Społecznych w Katowicach, wnioskodawca podtrzymał swoje żądanie.

Wyrokiem z dnia 9 września 1993 r., [...], Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach oddalił odwołanie. Wnioskodawca nie zgłosił w ustawowym terminie wniosku o uzasadnienie wyroku, nie wniósł również rewizji do Sądu Apelacyjnego.

W rewizji nadzwyczajnej od tego wyroku, Minister Sprawiedliwości wniósł o jego uchylenie oraz o uchylenie poprzedzającej ten wyrok decyzji organu rentowego i przyjęcie za podstawę wymiaru emerytury wnioskodawcy jego zarobków z trzech kolejnych lat kalendarzowych tj. z 1990 r., 1991 r. i 1992 r. zarzucając, że zaskarżony wyrok został wydany z rażącem naruszeniem prawa, w szczególności art. 33 ust. 1 w związku z art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.), a nadto naruszenie interesu Rzeczypospolitej Polskiej.

Rozpoznając sprawę Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rewizja nadzwyczajna okazała się słuszna. Wprawdzie brak jest uzasadnie-

nia zaskarżonego wyroku Sądu Wojewódzkiego, jednakże sentencja wyroku wskazuje, że Sąd podzielił pogląd organu rentowego, iż wnioskodawca nie spełnił warunków określonych w art. 33 ust. 1 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.), zwanej dalej ustawą o rewalory-

zacji, ponieważ zgłosił wniosek o zmianę podstawy wymiaru emerytury po dniu 31 grudnia 1992 r., wobec czego jego żądanie przyjęcia za podstawę wymiaru emerytury zarobków uzyskanych w innym okresie niż 3 lata z ostatniego 12-letnia przed zgłoszeniem wniosku o przyznanie emerytury, nie znajduje uzasadnienia w tymże przepisie.

Zgodnie z art. 33 ust. 1 ustawy o rewaloryzacji świadczenia zrewaloryzowane w myśl art. 27-30 i art. 32 podlegają ponownemu obliczeniu, z zastosowaniem zasad przewidzianych w art. 28-30, na wniosek emeryta lub rencisty, od podstawy wymiaru ustalonej na zasadach określonych w art. 7 z okresu, o którym mowa w art. 7 ust. 1

pkt 1 (zdanie pierwsze). Jeżeli wniosek był zgłoszony do dnia 31 grudnia 1992 r.

podwyższenie świadczenia następowało od dnia 1 listopada 1991 r. (zdanie trzecie).

Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 8 listopada 1993 r. w

sprawie sygn. akt II UZP 21/93 (OSNiCP 1994 r. z. 3, poz. 67): "Przepis art. 33 ma

charakter przepisu przejściowego i w ust. 1 reguluje - w zakresie nim objętym -

uprawnienia emerytów i rencistów do ponownego obliczenia zrewaloryzowanego

świadczenia; uwzględnieniu podlegają jednak tylko te okresy zatrudnienia, które

miały miejsce przed zgłoszeniem wniosku o ustalenie prawa lub wniosku o wypłatę

świadczenia, zgłoszonych przed wejściem w życie ustawy o rewaloryzacji (15

listopad 1991 - art 46 ust. 1)". Sąd Najwyższy wskazał w tej uchwale również, że

trzyletni okres, z którego wynagrodzenie może stanowić podstawę wymiaru emerytury (art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy o rewaloryzacji) przypadać może na okres

ostatnich 12 lat przed zgłoszeniem wniosku o wypłatę świadczenia, jeżeli mimo

ustalenia prawa do emerytury, uprawniony nie pobierał świadczenia pozostając w

zatrudnieniu.

Przepis art. 33 ust. 1 ustawy o rewaloryzacji ma także zastosowanie do osób

pobierających świadczenia. Oprócz argumentów przemawiających za tym stanowiskiem, przytoczonych w cyt. uchwale, można podkreślić, że zasięg czasowy

działania tego przepisu został określony poprzez wskazanie, że ponowne obliczenie

świadczeń następuje od podstawy wymiaru ustalonej na zasadach określonych w

art. 7 z okresu, o którym mowa w art. 7 ust. 1 pkt 1, czyli kolejnych 3 lat

kalendaryzowanych wybranych przez zainteresowanego z ostatnich 12 lat kalendarzo-

wych, jeżeli wniosek o świadczenie zostanie zgłoszony do dnia 31 grudnia 1992 r.

Do tej daty odwołuje się art. 33 ust. 1 również w zdaniu ostatnim.

Orzekający w niniejszej sprawie skład Sądu Najwyższego w całej rozciągłości

podziela pogląd wyrażony w przytoczonej uchwale z dnia 8 listopada 1993 r. sygn.

akt II UZP 21/93, że ponowne ustalenie wysokości świadczenia emeryta lub rencisty,

który po przyznaniu świadczenia wykonywał zatrudnienie, następuje na podstawie

art. 79 ust. 2 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym

pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.) zwanej dalej ustawą o

z.e.p. Przepis ten, w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 24 maja 1990 r. o zmianie niektórych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym (Dz. U. Nr 36, poz. 206) stanowi:

"Na wniosek osoby zainteresowanej ustala się, na zasadach określonych w art. 16 i

161, nową podstawę wymiaru od wyższego wynagrodzenia - wypłaconego pracownikowi po przyznaniu świadczenia - za cały okres wymagany do ustalenia

podstawy wymiaru". Zmiany w sposobie ustalania podstawy wymiaru świadczeń wprowadzone ustawą o rewaloryzacji powodują, że zamiast art. 16-161 należy

stosować zasady określone w art. 7 ustawy o rewaloryzacji, który to przepis zastąpił

poprzednio obowiązujące art. 16-161 ustawy o z.e.p.

Sąd Najwyższy w szeregu swych orzeczeń rozważał zasady ponownego ustalania wysokości świadczeń emerytów i rencistów, którzy przyznanego świadczenia

nie pobierali, wykonując zatrudnienie w wymiarze lub w wysokości uzasad-

nijściej zawieszenie wypłaty. W wyroku z dnia 9 marca 1993 r. w sprawie sygn. akt

II URN 4/93 Sąd Najwyższy uznał, że art. 79 ustawy o z.e.p. nie ma zastosowania

wówczas, gdy emeryt (rencista) pomimo ustalenia prawa do świadczenia nadal

pozostawał w zatrudnieniu w pełnym wymiarze czasu pracy i wskutek tego nie

pobierał przysługującego świadczenia, wobec zawieszenia jego wypłaty. W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Najwyższy powtórzył pogląd ustalony we wcześnie-

szym orzecznictwie, wskazując na różnicę pomiędzy pojęciami: "ustalenie prawa do

świadczeń" i "przyznanie świadczenia" (uchwała z dnia 10 sierpnia 1988 r., II UZP

22/88 - OSNCP 1989 z. 12 poz. 194 oraz uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 27

listopada 1989 r., III UZP 11/89 - OSNCP 1990 z. 6 poz. 72 oraz wyrok z dnia 17

stycznia 1992 r. II URN 86/91). W powołanej już wyżej uchwale z dnia 8 listopada

1993 r. Sąd Najwyższy uznał, że: "[...] w sytuacji, gdy osoba, która po ustaleniu

prawa do emerytury lub renty, odstąpiła od realizacji tego prawa i nie pobierała

świadczenia, gdyż pozostawała w zatrudnieniu, to zgłaszając następnie wniosek o

realizację nabytego prawa, tj. o wypłatę świadczenia, ma prawo do ustalenia

podstawy wymiaru świadczenia z wybranego przez siebie okresu - zgodnie z art. 7

ust. 1 ustawy o rewaloryzacji, z tym iż przez użyte w tym przepisie określenie "rok, w

którym zgłoszono wniosek o emeryturę lub rentę" należy rozumieć rok, w którym

zgłoszono wniosek o wypłatę emerytury lub renty (uprzednio nie pobieranej)."

Brak jest racjonalnych przesłanek, by osoby nie pobierające świadczeń były w gorszej sytuacji od osób, które mimo spełnienia przesłanek do nabycia świadczenia, nie wystąpiły o jego ustalenie.

Te dwie grupy osób należy traktować jednakowo, a to z uwagi na priorytetowe znaczenie pobierania świadczenia, a nie ustalenia prawa do świadczenia.

Podkreślić należy, że za stanowiskiem tym przemawia zasada ubezpieczeń społecznych powiększania prawa i wysokości świadczeń emerytalno-rentowych z długości okresu zatrudnienia pracownika i wysokości odprowadzonych od jego wynagrodzenia składek na ubezpieczenie społeczne, zwłaszcza że zasada ta wyraźnie została wzmocniona, właśnie w przepisach ustawy o rewaloryzacji, nadających okresom składkowym decydujące znaczenie zarówno w nabyciu prawa do świadczeń, jak i ich wysokości. Również regulacja art. 7 ust. 1 ustawy o rewaloryzacji wydłużająca sukcesywnie okres, z którego wynagrodzenie ma stanowić podstawę wymiaru świadczeń wskazuje na dążenie do zwiększenia wysokości świadczenia z wysokości odprowadzonych na ubezpieczenie społeczne składek.

W niniejszej sprawie, wnioskodawca po ustaleniu prawa do emerytury nie pobierał tego świadczenia wykonując nadal zatrudnienie w pełnym wymiarze czasu pracy do 3 stycznia 1993 r. Praca ta podlegała obowiązkowi ubezpieczenia społecznego i od wynagrodzenia wnioskodawcy zostały odprowadzone składki na ubezpieczenie społeczne.

Sąd Najwyższy, w składzie orzekającym, podziela w całej rozciągłości poglądy przedstawione w powołanych orzeczeniach i uważa, że brak jest przeszkód prawnych do ustalenia wysokości emerytury na podstawie art. 7 ust. 2 ustawy o rewaloryzacji tj. do przyjęcia za podstawę wymiaru emerytury wnioskodawcy, jego zarobków osiągniętych również w okresie pomiędzy ustaleniem jego prawa do emerytury a wnioskiem o realizację tego prawa, czyli przed spełnieniem warunków do podjęcia wypłaty tego świadczenia.

Ponieważ jednak wnioskodawca złożył wniosek o ustalenie podstawy wymiaru i wypłatę emerytury w 1993 r., to - w myśl art. 7 ust. 1 pkt 2 ustawy o rewaloryzacji - podstawę wymiaru emerytury stanowi kwota wynagrodzenia z kolejnych 4 lat kalendarzowych wybranych przez zainteresowanego z ostatnich 13 lat kalendarzowych. Wniosek rewizji nadzwyczajnej został - na rozprawie w dniu 22 czerwca 1994 r. - zmodyfikowany w kierunku uwzględnienia w podstawie wymiaru emerytury wnioskodawcy również jego wynagrodzenia z 1989 r.

Sąd Najwyższy podziela pogląd wyrażony w rewizji nadzwyczajnej, że

zaskarżony wyrok narusza również interes Rzeczypospolitej Polskiej.

Pozbawienie

wnioskodawcy świadczenia w należytym mu wysokości jest bowiem sprzeczne z konstytucyjnymi zasadami państwa prawnego i polityki społecznej; ponadto - jak to Sąd

Najwyższy wielokrotnie podnosił w swych orzeczeniach - naruszenie wyrokiem

sędziowskim prawno-konstytucyjnej zasady ustrojowej zasady zaufania obywatela do

Państwa i jego organów, stanowi naruszenie interesu Rzeczypospolitej w rozumieniu

art. 421 § 2 k.p.c.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy z mocy powołanych przepisów oraz art. 422 § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku.

=====